

Εθνικό πάρκο YASUNI: Μια χαμένη ευκαιρία;

της Δήμητρας Σπαθαρίδου (αναδημοσίευση από Οικοτριβές)

Ο φυσικός πλούτος ενός τόπου φέρνει και την ατυχία του, λέει ένα παλιό ρητό αμερικανών ιθαγενών και σίγουρα το επιβεβαιώνουν και οι ιθαγενείς που ζουν στο εθνικό πάρκο Yasuni στην αμαζόνια ζούγκλα του Εκουαδόρ. Και αυτό γιατί στο Yasuni, μία από τις πιο πλούσιες σε βιοποικιλότητα περιοχές του πλανήτη, υπάρχουν πλούσια πετρελαϊκά κοιτάσματα, τα οποία, όπως υποστηρίζει ο πρόεδρος Ραφαέλ Κορέα, μπορούν να βγάλουν τη χώρα από τη φτώχεια.

Όμως, μέχρι τον περασμένο Αύγουστο, το εθνικό πάρκο Yasuni αποτελούσε μια παγκόσμια πρωτοτυπία καθώς ήταν στο επίκεντρο ενός ριζοσπαστικού και αμφιλεγόμενου σχεδίου για τη διάσωσή του. Η κυβέρνηση του Εκουαδόρ σε συνεργασία με το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) είχε ξεκινήσει την Πρωτοβουλία Yasuni ITT (από τα αρχικά Ishpingo, Tambococha, Tiputini των περιοχών στο πάρκο που βρίσκονται τα αποθέματα πετρελαίου), με σκοπό να αναβάλλει την εξόρυξη του πετρελαίου στην περιοχή, με αντάλλαγμα την οικονομική ενίσχυση εκ μέρους της διεθνούς κοινότητας.

Συγκεκριμένα, το σχέδιο προέβλεπε πως το Εκουαδόρ θα θυσίαζε τα πιθανά έσοδα από το πετρέλαιο για χάρη της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, της προστασίας της βιοποικιλότητας και του σεβασμού των δικαιωμάτων των αυτοχθόνων πληθυσμών, εάν η διεθνής κοινότητα δεσμευόταν να μοιραστεί μέρος του κόστους των χαμένων εσόδων. Όταν ο Κορέα συνέταξε το σχέδιο αυτο το 2007, το πετρέλαιο στις περιοχές ITT είχε εκτιμηθεί σε αξία περίπου 7,2 δισ. δολάρια. Για να αντισταθμίσει την απώλεια των εσόδων, που θα πήγαιναν σε προγράμματα καταπολέμησης της φτώχειας αλλά και για να δημιουργηθεί ένα πνεύμα παγκόσμιας συνυπευθυνότητας στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών ζητημάτων, το Εκουαδόρ ζητούσε χρηματικές εγγυήσεις από τη διεθνή κοινότητα.

Στα πλαίσια της Πρωτοβουλίας Yasuni ITT, η κυβέρνηση του Εκουαδόρ δεσμεύτηκε το 2007 να μην εξορύξει τα τουλάχιστον 900 εκατ. βαρέλια, τα οποία αποτελούν το 20% του συνόλου των πετρελαϊκών αποθεμάτων της χώρας, εάν η διεθνής κοινότητα συγκέντρωνε 3.6 δισ. δολάρια μέσα στα επόμενα 13 χρόνια για την προστασία του πάρκου. Όπως υποστήριζε ο Κορέα, τα χρήματα που θα συγκεντρωνόταν στα δύο ταμεία της Πρωτοβουλίας, θα μεταφράζονταν σε επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας με σκοπό να βοηθήσουν το Εκουαδόρ να αντιμετωπίσει την ενεργειακή φτώχεια, να απεξαρτηθεί από τα ορυκτά καύσιμα και να προστατεύσει το περιβάλλον. Το υπόλοιπο της απώλειας των εσόδων, θα ήταν η συμβολή του Εκουαδόρ στον κόσμο για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Η Πρωτοβουλία Yasuni ITT έπρεπε να συγκεντρώσει περίπου 100 εκατ. δολάρια έως το τέλος του 2011 για να αποδείξει τη βιωσιμότητά του σχεδίου και στην αντίθετη περίπτωση, η κυβέρνηση του Εκουαδόρ είχε συμφωνήσει με το UNDP να επιστρέψει τα όποια χρήματα είχαν μαζευτεί και να ακυρώσει τη συμφωνία. Μέχρι το τέλος του 2011 όμως, μόνο 13 εκ. δολάρια λέγεται ότι είχαν κατατεθεί στα δύο ταμεία, πράγμα που οδήγησε το Εκουαδόρ στην ακύρωση της συμφωνίας. Και έτσι, ο Κορέα ανακοίνωσε την έναρξη των εξορύξεων τον Αύγουστο του 2013 με βαριά καρδιά όπως είπε, κατηγορώντας παράλληλα τις υπόλοιπες κυβερνήσεις που δεν προμήθευσαν τα απαραίτητα κεφάλαια στο ταμείο της Πρωτοβουλίας. Σε ομιλία του στο Κίτο, την πρωτεύουσα της χώρας, ο Κορέα δήλωσε πως

«η χώρα περίμενε αρκετά» και πως «ο κόσμος μάς απογοήτευσε» καθώς η χώρα δεν «ζητούσε ελεημοσύνη από τη διεθνή κοινότητα, αλλά να αναλάβει από κοινού την ευθύνη έναντι της κλιματικής αλλαγής», ενώ υποστήριξε πως «το πετρέλαιο είναι απαραίτητο για την καταπολέμηση της φτώχειας» και πως «η εξόρυξη θα γίνει με σεβασμό στο περιβάλλον».

Η αποτυχία της διεθνούς κοινότητας να συνεισφέρει στην προστασία του Yasuni, παρά τις ένθερμες υποσχέσεις από μερικές χώρες, όπως της Αγγλίας και της Γερμανίας μέσα από αναπτυξιακά προγράμματά τους και της Νορβηγίας μέσα από το Ταμείο Πετρελαίου της, αγγίζει το βαθύτερο ζήτημα της κλιματικής δικαιοσύνης. Όπως αναρωτήθηκε η κυβέρνηση του Εκουαδόρ, πώς μπορεί μια φτωχή χώρα να απορρίψει τέτοια έσοδα, που θα τη βοηθήσουν να εξασφαλίσει πρόσβαση του πληθυσμού της σε βασικές ανάγκες και αγαθά, όταν οι ανεπτυγμένες χώρες, οι φταίχτες της κλιματικής κρίσης, αρνούνται να αναλάβουν τις ευθύνες τους; Η απόφαση για την εκμετάλλευση του πετρελαίου στο Yasuni πρέπει να γίνει κατανοητή λοιπόν μέσα στο πολιτικο-οικονομικό πλαίσιο των διεθνών εξελίξεων, όπου κανένα από τα ανεπτυγμένα κράτη δεν αναλαμβάνει τις ευθύνες του για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, με πρόσχημα την οικονομική κρίση και αγνοώντας τις τωρινές επιπτώσεις που η κλιματική αλλαγή φέρνει στα φτωχότερα αναπτυσσόμενα κράτη.

Από την άλλη μεριά, ομάδες οικολόγων και ιθαγενών ξεκίνησαν διαδηλώσεις στο Κίτο καθώς και έναν αγώνα συλλογής υπογραφών για να αναγκάσουν την κυβέρνηση της χώρας να προκυρήξει εθνικό δημοψήφισμα για την τύχη του εθνικού πάρκου Yasuni. Σε μια χώρα που η τραγωδία από την καταστροφή του τροπικού δάσους στο βόρειο Αμαζόνιο, το χάος που η Chevron Texaco άφησε αλλά και η άρνηση της εταιρείας να αποζημιώσει τη χώρα είναι ακόμα νωπές, οι κάτοικοι της γνωρίζουν καλά την απροθυμία των εταιρειών πετρελαίου να σεβαστούν τα δικαιώματα των ιθαγενών και του περιβάλλοντος. Όπως υποστηρίζουν, η τήρηση των άρθρων του Συντάγματος της χώρας που αναφέρονται στο δικαίωμα των ιθαγενών να αποφασίζουν για τη γη τους και στα δικαιώματα της φύσης, δεν επαφίεται στη συμπεριφορά των δυτικών κυβερνήσεων αλλά η κάθε κυβέρνηση της χώρας δεσμεύεται από το, αναθεωρημένο το 2008 με λαϊκή συμμετοχή, Σύνταγμα. Η προστασία του περιβάλλοντος και του δικαιώματος των ιθαγενών για αυτοδιάθεση δεν μπορεί να βασίζεται στην προσδοκία πως ο καπιταλιστικός κόσμος θα πληρώσει με βάση το περιβαλλοντικό του χρέος ή πως η πληρωμή θα ερχόταν χωρίς να συνοδεύεται από προϋποθέσεις, που θα έθεταν υπό αμφισβήτηση την κυριαρχία του Εκουαδόρ στους φυσικούς του πόρους.

Όπως αναφέρει ο Alberto Acosta, γνωστός αριστερός πολιτικός της χώρας, η υπεράσπιση των δικαιωμάτων της φύσης μπορεί να παρομοιαστεί με την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ποτέ δεν θα μπορούσε ένας πολιτικός να απειλήσει να φέρει πίσω τη δουλεία, αν αυτός ή αυτή δεν πληρώνονται. Η υπεράσπιση των δικαιωμάτων της φύσης, όπως έχει κατοχυρωθεί με βάση τη βούληση των λαών του Εκουαδόρ, δεν μπορεί να βασίζεται σε υποσχέσεις για αποζημίωση. Το περιβάλλον δεν είναι ένα διαπραγματευτικό ατού και σίγουρα δεν είναι μόνο το σπίτι μας, εμείς οι ίδιοι ως άνθρωποι είμαστε μέρος του περιβάλλοντος και ένα μέρος μόνο της εξελικτικής της διαδικασίας.